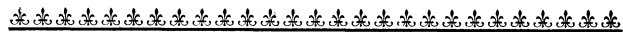

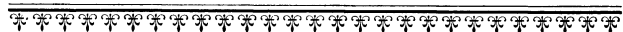
De Goudzoekers.

DE GOUDZOEKERS

OCTAVE VLOOG MET EEN GOEDE BEDOELING ZIJN MOEDER
OM DEN HALS. (Blz. 16.)

DE GOUDZOEKERS

NAAR HET FRANSCH

DOOR

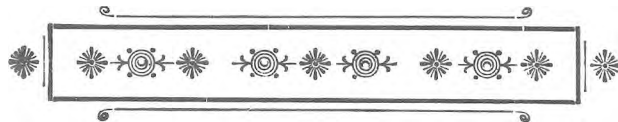
P. J. VERMEEREN.

STEENBRUGGE
A. - J. WITTERYCK, Drukker-Uitgever,
GROOTE LAAN, 136.

—
1928.

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN.

DE GOUDZOEKERS.

HOOFDSTUK I.

Plannen voor de Toekomst.

DE ET was avond, en de duisternis bedekte met haar sluier het lieve stadje Cosne aan de oevers der Loire. In een eenvoudig huis zaten een moeder en twee zonen achter in een vroolijk kamertje aan een sober maal, en spraken stillertjes met elkander onder het eten van eenige goudgele, doorschijnende druiven.

Rondom hen scheen de vo'maaktste kalmte en helderheid te heerschen; de kamer met haar houten beschot telde geen ander sieraad dan twee of drie familie-portretten, een geëtste plaat, de Aanbidding der herders voorstellende, en ouderwetsche maar zorgvuldig en zindelijk onderhouden meubels. De tafel stond bij een open raam, dat op een bekoor-

lijk landschap uitzag. Vandaar zag men de nog smalle Loire haar groene wateren door wijnbergen en met rijken oogst prijkende akkers voortstuwen; op den anderen oever brandden uitgestrekte smederijen, waarin ankers voor de zeemacht werden vervaardigd, en zag men de zwarte schaduwbeelden der smeden zich op den brandenden oven afteekenen; bij de stilte van den avond hoorde men het geklop der zware hamers en het gefluit van het smeltende metaal, en bij wijze van tegenstelling weergalmde over de akkers het eenvoudige klaaglied van een landbouwer, die al zingende zijn paarden weer naar den stal bracht. De zon was ondergegaan, een streep van prachtig gekleurde wolken achterlatende; in het oosten rees de schoone zilverwitte maan, en eenige sterren begonnen haar op haar loop door de blauwe lucht zee te vergezellen.

« Wat een heerlijke avond! riep vrouw Berthaud uit en wat is het hier goed! De geur der Bengaalrozen, die Ferdinand onder het raam geplant heeft, stijgt naar binnen.

— Inderdaad, moeder.. het doet mij genoeg, dat die kleine verfraaiing u bevalt; ik tracht dit huis, waarin wij onze dagen slijten, steeds fraaiër te maken. In de lente zal ik rondom dit raam klimplanten zetten, opdat het met groen zij omlijst.

— Dat zal allerliefst zijn.

— Het denkbeeld is niet van mij, maar van Octave.

— Och ja... zei de jongste broeder op lossen toon; men moet het zich zoo aangenaam mogelijk trachten te maken.

— Ach, kinderen ! riep de goede moeder met een gevoel van erkentelijkheid uit, wij hebben alle redenen om den goeden God te bedanken !

— Gij zijt allicht tevreden, lieve moeder. Des te beter ! antwoordde Octave met een minachtenden en treurigen glimlach.

— Maar wat zoudt gij nog meer verlangen ? hebben wij niet een goed *te huis*, een fatsoenlijk bestaan, een goede gezondheid, vrede en vriendschap ? Zie eens : Ferdinand is kantoorbediende op de koninklijke geschutgieterij ; gij zelf zijt goed op weg om binnen twee jaar het hoofd der werkplaats te worden ; dit huis hoort ons toe, en dank zij uw zorgen, lieve kinderen, het begint er bekoorlijk uit te zien ; onze tuin prijkt met de fraaiste bloemen der stad...

— Ferdinand stelt daar zijn eer in, hernam Octave lachend.

— Dat kan ik niet tegenspreken ; het is zoo aangenaam een huis te verfraaien, waarin men zijn leven moet doorbrengen.

— Gij verlangt er dus niet naar het ooit te verlaten ?

— Zeker niet ! moeder heeft mijn gevoelen juist uitgedrukt ; wij zijn gelukkig en zullen nog gelukkiger worden ; onze welvaart zal met onze kennis toenemen ; wij zullen steeds nuttiger worden, en binnen eenige jaren, hoop ik, zal onze goede moeder al haar zoo bescheidene wenschen vervuld zien en haar liefdadigheid zich niet meer door onze kleine inkomsten behoeven te beperken.

— En zijt gij met dat leven tevreden?.. ik voor mij vind het draaglijk, maar, ik beken het, toch verlang ik nu en dan naar iets anders. Ons werk is zoo vervelend! ons loon zoo laag! onze uitspanning zoo gering!...

— Zoo! gering!... is die schoone natuur, die ons oog verrukt, gering! zijn die bekoorlijke bloemen, wier bewonderenswaardige samenstelling wij bestudeeren, gering! Noemt gij die letterkundige werken, die door hun lagen prijs binnen het bereik onzer beurs liggen, noemt gij Bossuet, Racine, Chateaubriand gering!... onze kerkelijke plechtigheden en eindelijk onze vriendschap gering.... ach! broeder!»

Octave stak Ferdinand de hand toe en antwoordde:

« Al die goede dingen zouden bij wat meer welvaart grootere waarde hebben; maar nu de Voorzienigheid ons die niet geeft, leg ik er mij bij neer, en de gieterij zal geen trouwer dienaar hebben dan mij. En ten bewijze dat ik voor de helft aandeel in uw plannen wil hebben, zal ik u morgen uw perken voor tulpen en hyacinthen tegen het voorjaar in orde helpen brengen; ook voltooi ik deze teekening, de heilige Theresia, de patrones onzer goede moeder, voorstellende; ik heb ze reeds lang voor moeders kamer bestemd. »

Bij die woorden lachte de oude vrouw, en terwijl zij haar kinderen tot afscheid den avondkus gaf, herhaalde zij: « O! ja, kinderen, zegenen wij ons lot, danken wij God, die het ons schonk; zooveel

anderen zouden benijden, wat wij versmaden! Zijn wij niet gelukkig?

— Ja, zeker, want wij hebben een goede moeder, zeide Ferdinand.

— En ik, want ik heb twee brave zonen!»

HOOFDSTUK II.

De Brief.

Twee of drie dagen later bracht de post een zwaren brief aan het adres van Octave. Hij was op dat oogenblik op de gieterij; zijn moeder nam den brief aan en door een of ander voorgevoel gedreven, bezag zij hem met droefheid. Het was haar, alsof die brief een ongeluk behelsde; zij bekeek beurte- lings den zegelstempel, het adres en de vouwen, en was niet gerust. Spreekt een brief, die binnen zijn vouwen zooveel vreugd of smart kan bevatten, die geheele koninkrijken doorloopt, om aan een enkel man geluk of ongeluk aan te brengen, die zoo geheimzinnig reist en wellicht een toekomst onder den zegel verborgen houdt, spreekt een brief niet altijd een roerende taal voor gevoelige zielen?... Octave's moeder bekeek nog den brief, toen haar zoon binnen kwam; zij stelde hem denzelfden ter hand, en hij las hem, terwijl nu en dan een uitroep aan zijn lippen ontsnapte.

« Parijs, 28 October 1847.

» Dierbare vriend,

» Een gelukkige omstandigheid schijnt het oogenblik te verhaasten waarop wij de wenschen, die wij zoo vaak gevormd hebben, en wier verwezenlijking onmogelijk scheen, zullen vervuld zien, want de arbeid is een boom, die langzaam groeit, en eerst in den ouderdom, als men namelijk niet meer kan genieten, zijn vruchten schenkt, en naar winstbejag te streven is een spel, waarbij mensoms eer en beurs te gelijk waagt. Het geluk, dat ik u voorstel, biedt geen wisselvallige kansen aan en vordert slechts een arbeid van eenige maanden, misschien slechts van eenige dagen, een gemakkelijken arbeid, waarop een langdurig genot volgt. Ik bedoel den vertegenwoordiger van de goederen dezer aarde, kortom het goud, dat men met den beganen grond gelijk, of in de beken en rivieren van Californië vindt, van dat nieuwe Eldorado, vanwaar zich even als eertijds de schatten der nieuwe wereld over de oude zullen verspreiden. Dáár wachten u schatten, beste Octave; opperlieden, arme daglooners hebben er met eenige ruwe werktuigen een fortuin aan staven of stofgoud gedolven; de Vereenigde Staten, geheel Amerika is in opschudding over dat goud, dat wonderbaar voortbrengsel van een zoo lang onbekend gebleven land: Engeland en Frankrijk zullen weldra stroomen van werklieden zien vertrekken, die van uit de ingewanden der aarde tot

het laatste stofje van het kostbare metaal zullen opeischen; haast u dus, voor dat Californië in trek is, haast u te vertrekken en den rijkdom, waarvan gij een edel gebruik zult maken, te gaan inzamelen.

» De uitkomsten, die ik u voorspel, schijnen fabelachtig, maar ziehier eenige stellige onweerlegbare feiten, die uw besluit wellicht zullen verhaasten. Vier duizend goudzoekers verzamelen op één dag bijna vijftig duizend dollars (271,000 franken). Twee man, die een kleine voor van een vierkanten meter doorzochten, hebben 92,140 franken verkregen; de werklieden, hetzij Indianen of Europeanen, die tot het wasschen van het goud worden gebezigd, verdienen ongeveer 542 franken per dag; zeven man, die zeven weken (behalve des Zondags) aan de Featherrivier werkten, hebben tweehonderd vijf en zeventig pond zuiver goud of voor een waarde van 381,568 franken bijeengezocht. Een ander gelukkiger arbeider haalde na een kwartier uur arbeidens uit een rots een staaf ter waarde van 3,468 frank voor den dag.... Wat zult gij op die verbazende cijfers antwoorden?.... hoe zult gij dat heerlijk lokaas van het geluk en de vrijheid laten varen, als er om die te verwerven slechts een weinig van die geestkracht noodig is, die gij dagelijks voor uw vervelenden arbeid veil hebt? Gij zoudt niet alleen gaan, als mijn sinds lang geschokte gezondheid mij toeliet een gevaarlijke luchtstreek te trotseeren, groote vermoeienissen te verdragen, en een arbeid, die zooveel angst en

spanning veroorzaakt, onder de oogen te zien. Maar gij, die van den Hemel jeugd en krachten ontvangen hebt, laat toch deze eenige gelegenheid niet voorbijgaan; de fortuin is stout, en nooit zal zij zich gemakkelijker en spoediger aan u voordoen.

» Vaarwel, hartelijk de uwe

» Henri CLUSAYE. »

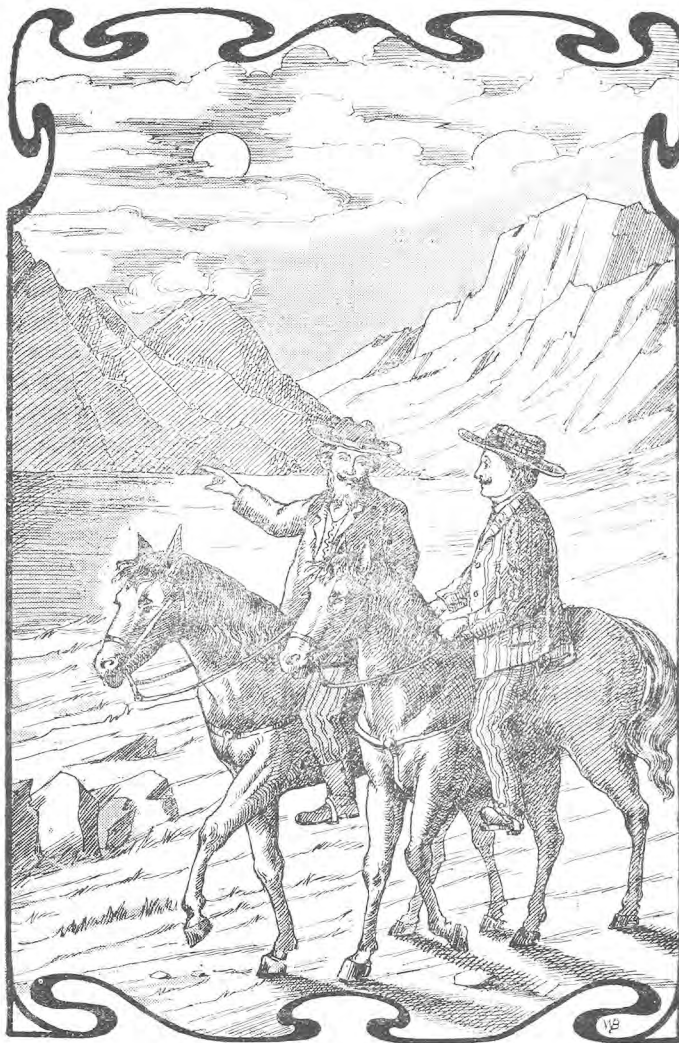
In gedachten verzonken, liet Octave den brief zijns vriends weer zakken. Henri had een vurigen geest, vlug in het ondernemen, vol grootsche onuitgevoerde plannen en onvervulde wenschen, maar hij streefde bij zijn wenschen en plannen alleen naar aardsche goederen. Hij was in de mijnschool Octave's medeleerling geweest, en beiden hadden in de hedendaagsche opvoeding, zoo vol voor het verstand maar zoo ledig voor het hart, een grenzenloozen dorst naar welvaart en schatten geput. Toen Ferdinand thuis kwam, vond hij zijn broeder in den tuin in gedachten de schoone randen der perken vertrappende en vol vuur en droomerig den brief herlezende. Octave reikte hem zijn broeder toe, die hem langzaam las, toevouwde en zonder ontroerd te schijnen weer teruggaf.

« Welnu! wat zegt gij ervan? riep Octave uit.

— Ik zeg, dat binnen weinige jaren de rentestandaard van het goud zal dalen, zei Ferdinand koeltjes.

— Is dat alles?

— Ik voeg er nog bij, dat, als Amerika bloeit door het zoeken van goudstaven in de zandvlakten van

ONDER HET PRATEN HAD OCTAVE ZIJN PAARD DE SPOREN
GEGEVEN. (Blz. 23.)

DE GOUDZOEKERS.

Californië, het een uitzondering zal maken op den algemeen gevestigden en door de ondervinding gestaafden regel, dat het goudzoeken nooit een voordeelige bezigheid geweest is, en de eenige bron van welvaart voor een volk in een aanhoudenden en met schraanderheid toegepasten arbeid gelegen is. Het goud is de ware rijkdom van een land niet; het is er slechts het flauw zinnebeeld van.

— O Hemel! wie spreekt u over staathuishoudkunde? ik vraag u, wat gij voor u.... voor mij daarvan denkt?

— Voor mij?.... dat ik niet den minsten lust heb om goudzoeker te worden en mij met dat kansspel te verrijken.... dat ik liever te doen heb met de welvaart, die langzamerhand komt, dan met een rijkdom, die als een hoos op mijn hoofd neerkomt, zonder mij het gebruik mijner geestvermogens te laten behouden. En gij zelf, wat denkt gij ervan?

— Ik ben het niet met u eens: mij dunkt, dat het geluk nooit een dakpan is, die ons het hoofd verplettert, en het levensgeluk wel een weinig arbeid en vermoeienis waard is.

— Het geluk! is dat het geluk?

— Ieder denkt daarover op zijn manier, en gij zult moeten toegeven, als gij met mij afrekent, dat geluk en rijkdom samen kunnen gaan.

— Met u afrekenen?.... wilt gij dan vertrekken?

— Twijfelt gij daar nog aan? Alles spoort mij ertoe aan; ik ben jong en sterk, ik bezit eenigermate een bijzondere kennis, en ik zou die heerlijke

toekomst, die zich vóór mijn oogen ontvouwt, versmaden ! dan zou ik de Voorzienigheid beleedigen ! Blijf, zoo gij wilt, op de plaats, die gij gekozen hebt : ik ga moeder in haar ouden dag een rustig leven en ons de genoegens dezer aarde verschaffen. Ja, binnen een jaar leven wij.... en weten wij, wat aard-sche schatten zijn !

— Broeder, weten wij dat niet ?

— Wij, onterfden !

— Stil ! ondankbare, misschien betreurt gij nog te midden van het geluk, waarnaar gij haakt, ons huisje, onzen stillen arbeid en de gelukkige uren van rust, die door niets worden gestoord....

— Tracht mij niet over te halen : mijn besluit staat vast. Deze brief heeft mij den weg gewezen, Ferdinand.

— Geve God, dat gij er niet op verdwalet ! »

HOOFDSTUK III.

Het Vertrek.

De arme moeder stond verpletterd bij de gedachte aan dat overhaast vertrek, dat al haar plannen in duigen wierp, plannen om met hun drieën stil en vreedzaam te leven, en waarmede haar geest zich zoo gaarne bezig hield. Zij kon zich niet gewinnen

aan dat onverwacht vertrek, noch aan die lange afwezigheid, noch aan den afstand, die haar van den haar zoo dierbaren zoon zou scheiden, noch aan de onzekerheid, dat hij ooit zou wederkeeren! Wat vonden haar schuchtere tegenwerpingen weinig bijval! Op de menschelijke rede steunende, die onophoudelijk roept: « Verrijk u! verhef u! wees de eerste! » antwoordde Octave zijn moeder met een somber ongeduld, en zijn hart, door hevige begeerten en de zucht naar rijkdommen verhard, begreep niet meer de tranen of den angst zijner moeder. Zijn zachtste, zijn reinste gevoelens waren verstompt door dien treurigen dorst naar goud.

De dag van het vertrek brak aan, zonder dat Octave een oogenblik het voornemen aan den dag legde om op zijn besluit terug te komen. Hartelijk omhelsde hij Ferdinand, die treurig en bedroefd scheen, en vloog met een goede bedoeling zijn moeder om den hals, uitroepende:

« Lieve moeder! ik wensch rijk te worden, opdat gij het ook zoudet zijn... Weldra keer ik terug, ween dus niet, wij zullen samen gelukkig wezen.

— Helaas! waren wij het dan niet? Maar ziehier, voegde vrouw Berthaud erbij, terwijl zij haar zoon een rolletje in de hand stopte, hier is wat geld om den overtocht te betalen, nu gij toch wilt vertrekken!...

— Wat is dat, moeder!

— Ik heb wat juweelen, mijn ringen en mijn ketting verkocht; ik vreesde, dat gij geen geld genoeg zoudet hebben...

— Dank, hartelijk dank, moeder; ik geef u dat alles en veel schooner en rijker terug... Vaarwel, nu.... vaarwel, broeder... vaarwel, lieve moeder...

— Moge de Heer... mogen zijn engelen...

De arme moeder kon niet uitspreken. Ferdinand was verplicht haar in zijn armen te nemen, terwijl, Octave in het rijtuig steeg, dat vóór de deur stond. Hij gaf de treurige groep een laatste teeken tot afscheid, het rijtuig sloeg den hoek van een weg om, men hoorde eenigen tijd het geraas der raderen over het stille veld, en vrouw Berthaud, zich tot haar zoon wendende, zeide met een van droefheid gebroken stem:

« Alles is gedaan! hij is vertrokken! »

Octave begaf zich naar Cherbourg, waar een schip gereed lag om naar de zuidelijke kust van Mexico te vertrekken, en vol hoop, zonder afgwaan aanvaardde hij die lange en lastige reis. Wij zullen hier niet de vermoeyenissen van den overtocht beschrijven, en evenmin de eentonigheid van het leven aan boord; de onoverwinnelijke droefgeestigheid, die u te midden van die indrukwekkende eenzaamheid tusschen hemel en aarde aangrijpt; de ongemakken eener zoo beperkte ruimte; het vervelende van een gedwongen omgang met vreemdelingen: wij zullen de blijdschap niet schetsen, welke onze reizigers gevoelden, toen zij de groenende toppen van de Canarische eilanden uit den schoot der golven zagen oprijzen; het overgaan der evennachtslijn, dat zoo vaak beschreyen is en waarop maar al

te spoedig scherpe koude volgde; de tegenwinden aan kaap Horn; de gevaren en den duur dier reis, die de Europeanen slechts ondernemen om in die streken, voor welke het goud sinds vier eeuwen een zoo noodlottig geschenk is, rijkdommen te gaan halen; en spoedig dien ontzaglijken afstand afleggende, zullen wij ons met onzen held naar den Californischen grond, het voorwerp zijner vurige begeerlijkheid en aanhoudende wenschen, begeven.

HOOFDSTUK IV.

Californië.

Californië is in twee geheel afzonderlijke deelen verdeeld. Neder-Californië is een lang schiereiland, dat tusschen den Stillen Oceaan en de golf van Californië ligt; het is een bergachtig land, wild en woest, omdat het geen water heeft; de steden zijn er dun gezaaid en verliezen nog jaarlijks aan omvang en bevolking; er bestaat geen andere handel dan de verkoop van levensmiddelen aan de walvischvaarders.

Opper-Californië, ten noorden van het schiereiland gelegen, wordt door Oregon, den Stillen Oceaan, Neder-Californië, Nevada, Arizona en de Mexicaansche provincie Sonora begrensd. Het

wordt door twee bergketenen doorsneden, door twee groote rivieren, de Colorado en de Sacramento, besproeid, en zijn valleien, door overvloedige wateren gedrenkt, zijn buitengewoon vruchtbaar. Dáár groeien in overvloed de voortbrengselen der gematigde luchtstreek naast die der keerkringslanden: koren, suikerriet en indigo bereiken er een zeldzame volmaaktheid; de wijnstok levert er overheerlijken wijn; de vijgen-, dadel- en oranjeboomen verspreiden er kwistig hun kostelijke vruchten; maar die onschuldige, zoete voortbrengselen gaat de mensch er aan dat bevoorrechte land niet vragen; hij vermaakt dien overvloedigen oogst, en verre van dien vruchtbaren bodem te bebouwen, woelt hij hem om, en verscheurt hem tot in zijn ingewanden om er het goud, dat er in verborgen ligt, uit op te delven; de rivieren bevatten er korrels van dat kostbaar metaal; de rotsen der bergen zijn met gansche goudbeddingen doorsneden; daar zij langen tijd onbekend bleven, wekten die schatten geen afgunst of begeerten. Een toevallige omstandigheid deed ze in 1830 ontdekken, en van dat oogenblik af stroomde de bevolking van Californië, der Vereenigde Staten en later de Europeanen als gelukzoekers naar de oevers der Sacramento. Toen heerschte er door den overvloed van het goud en de duurte der levensmiddelen armoede te midden van den rijkdom, en grenzenlooze ontberingen te midden van ongehoorde fortuinen. Maar wat getroost zich de mensch al niet, als het geldt schatten te verzamelen, schat-

ten, die hem, zoolang hij ze niet bezit en er dus de geringe waarde niet van kent, toeschijuen als gelijk te staan met geluk en vrijheid!

Vol hoop en verwachting bereikte Octave San-Francisco, en sloot zich onverwijld bij de goudzoekers aan, die zich naar de bergen begaven.

Die reis was lang, moeielijk en gevaarlijk. De weg, van een dikke laag kleiaarde gemaakt, was door de daar zoo overvloedige regens doorweekt, met van de hoogten vloeiende beekjes doorsneden, en met diepe kloven bezet, die door den weelderigen plantengroei dier luchtstreek verraderlijk waren bedekt. Het paard, dat Octave droeg, zakte tot aan de schenkels in het slijk, en zijn berijder, nu eens door de brandende zonnestralen gefolterd, dan weer onder felle bliksemschichten en ontzettende donderslagen, door plotselinge buien doorweekt, gevoelde zijn vaak wankelenden moed slechts herleven door de gedachte aan Europa en de vermaken, die hij zich daar na eenige dagen van kwelling en vermoeienis zou weten te verschaffen. De elkander in dat land snel en dikwijls opvolgende onweders brengen geen verpoozing voor de hevige warmte aan: zij worden door de dikke dampen veroorzaakt, opstijgende uit een bodem met een rijken plantengroei bedekt, die door de zon, hoe fel zij ook schijne, nimmer opdroogt: het onweder rolt op vreeselijke wijze over de stille velden, maar als de stem des donders zich niet meer doet hooren, roepen de wilde dieren elkander met hun aanhoudend gebrul toe;

de vogelen der wouden antwoorden elkander onder het groen der mango- en amberboomen; men telt zijn familieleden om zich te verzekeren, dat niemand in den storm omkwam.

Vaak liep de weg, dien Octave volgde, langs de helling van een waterloop, die op de kaart niet was aangegeven, doch schitterde van frischheid en pracht. Het heldere water kabbelde daarheen onder een gewelf van loover, door slingerplanten gevormd, die haar bloemen met heur levendige kleuren en fijne geuren van den eenen oever naar den anderen lieten zweven; maar dat bekoorlijke, dat de reizigers verrukte, verdween maar al te spoedig. Duizenden insekten, muggen, bijen en spinnen met stekende angels vervulden de lucht; onder het zoo zachte en frissche gras zag men vaak tusschen de eeuwig groenende struiken de vurige oogen of den veelkleurigen rug van het een of ander kruipend dier; zelfs het klare water diende aan kaaimannen en krokodillen tot verblijf. De gedachten der reizigers werden door een aanhoudenden strijd, door de gebiedende natuurneiging tot zelfbehoud bezig gehouden, en die schoone natuur, die pracht van kleuren, vormen en geuren verloren al haar bekoorlijkheid door die onophoudelijke ongerustheid en dien onafgebroken strijd tegen altijd nieuwe gevaren. Zijn ook die gevaren, welke men in deze op het oog zoo schoone streken ontmoet, geen welsprekende les? zeggen zij ons niet, dat leven en gezondheid evenals vrede en geluk slechts op de gematigde

breedte te vinden zijn, en God ons in de matigheid den sleutel tot al wat goed is heeft geschonken?...

Octave was niet in staat zich die lessen, door God in zijn werken gelegd, ten nutte te maken; zijn eerezucht en begeerten, door de verhalen zijner reisgenooten nog meer geprikkeld, groeiden met den dag. Eindelijk wezen de gidsen in de verte op de bergtoppen van de Sierra-Nevada, wier hoogste punt nog een kroon van sneeuw droeg. Van die bergketen stroomden goudhoudende rivieren en beken, en in haar rotsen treft men goudbeddingen aan, waarvan een enkele vaak een grooten rijkdom uitmaakt. Na een dag reizens bereikte de karavaan de oevers van een grooten waterloop, de Yuba genaamd, langs welken een groote bevolking, uit goudzoekers bestaande, was gelegerd. Nooit had Octave's oog een zonderlinger schouwspel gezien. Een troep Zigeuners of een legerplaats der Kozakken zouden geen armer, meer ontredderd aanzien kunnen hebben dan de zwervende stad dier goudzoekers. Daar waren alle Amerikaansche rassen vertegenwoordigd: fiere republikeinen der Vereenigde Staten, bewoners van Louisiana, verbasterde Spanjaarden uit Mexico, Indianen, afstammelingen van inboorlingen, negers, mulatten, mesties, en daaronder reeds een groot aantal Europeanen, vooral Engelschen, door den handel naar die verre kusten gelokt en door de onweerstaanbare aantrekkelijkheid van het goud vastgeketend. Ook vond men er Fransche matrozen, achtergebleven

in de hoop van schatten naar den geboortegrond te zullen medebrengen. Op het oogenblik, dat de karavaan, waarvan Octave deel maakte, de vlakke intrad, waarin zich de Ynba kronkelt, was het reeds nacht; op de hellingen der bergen, aan de oevers der rivier, overal brandden vuren, waar omheen stoute gelukzoekers gelegerd waren, en bij den roodachtigen schijn dier vuurhaarden zag men de armzalige hutten van leem en takken, welke voor die onmetelijke bevolking tot schuilplaats moesten dienen. In de verte schitterden op woeste berg-ruggen eenige verspreide vuren.

« Dat zijn haarden, zeide de gids van Octave, waarop de *gambusinos* of goudzoekers de rotsblokken werpen, die zij in den loop van den dag hebben losgemaakt. Het vuur verraaft de aanwezigheid van het metaal. Andere zoekers ontginnen niet de bergen; zij varen de beken en rivieren op, leiden ze van haar loop af, en wasschen het zand harer bedding, dat bijna altijd stofgoud bevat. Kies nu zelf, Señor, wat u het best bevalt. »

Onder het praten had Octave zijn paard de sporen gegeven en naderde bij een vuur, rondom hetwelk hij Fransch hoorde spreken. Het waren de officieren en eenige passagiers van een schip, die van Hâvre vertrokken waren en, te San-Francisco aanleggende, over de wonderen van Californië hadden hooren spreken; zij hadden zich daarom naar de bergen begeven om van die rijkdommen hun aandeel te verkrijgen. Zij brachten Octave ter-

stond op de hoogte van de zeden dier kleine neerzetting. Zooals wij hierboven zeiden, heerschte de volslagenste armoede te midden van den rijkdom; de levensmiddelen waren schaarsch, van slechte hoedanigheid en schrikbarend hoog in prijs; de dagloonen van metselaars en timmerlieden stonden op een fabelachtige hoogte; maar iedereen stelde zijn hoop op een toekomst van wellust en genot, en verdroeg geduldig den kommer van het tegenwoordige. Na een zeer duur en zeer sober avondmaal gekocht te hebben, vlijde zich Octave vol hoop op den grond, wikkelde zich in zijn mantel en droomde den ganschen nacht over Cosne en het prachtig kasteel, dat hij daar zou bouwen, over Parijs en het luisterrijk hotel, dat hij daar zou bewonen.

's Anderendaags huurde hij, alweer tegen een buitensporigen prijs, een hutje van eenig slecht huisraad voorzien, en daags te voren door een inwoner van Ohio verlaten, die bij dat groote kansspel een goeden prijs had getrokken. Hij schafte zich de noodige gereedschappen voor de bewerking der ro's en het wasschen van het zand aan, en den tweeden dag ging hij zelf onder de brandende zonnestralen op het zoeken van het zoo lang gedroomde geluk uit. Op de aanwijzingen van een Indiaan, drong hij met zijn *barreta* of scherpgepunten stok in een enge vallei door, en begon met behulp van dat werktuig stukken kwarts los te maken, wier onregelmatige en vooruitspringende massa's zich langs den bergrug uitstrekten. Het werk was

moeilijk, de hitte bijna ondraaglijk; maar, gesteund door een levendige hoop, gevoelde de jongeling noch de vermoeienis, die zijn leden brak, noch het zweet, dat van zijn voorhoofd zijpeld. Des avonds brandde hij droge boomtakken en legde daarop de rotsblokken... Hij werd door een hartklopping aangegrepen... hij zag eenige schitterende deeltjes losgaan, maar toen het vuur uitgedoofd en het kwarts gesmolten was, kwam de jeugdige delver tot de overtuiging, dat de winst van dien dag enkel uit drie of vier piasters bestond.

Deze magere uitkomst, bijna op een mislukking gelijkende, deed nochtans zijn ijver niet verminderen. 's Anderendaags en de volgende dagen zag men hem van den morgen tot den avond volhardend, onvermoeid over de rots gebukt, die hij met zijn zweet besproeide, nu eens rotsblokken losmakende, dan weer tamelijk diep een mijn uitgravende en nooit den moed verliezende al beantwoordde ook de uitslag niet aan zijn pogingen.

HOOFDSTUK V.

De Zendeling.

Dat uitgestrekt veld, waarop Octave zijn eersuchtige verwachtingen bouwde, bood vaak een allertreurigst schouwspel aan. Nu eens zag men er

geheele familiën van landverhuizers uit de Vereenigde Staten aankomen; zij hadden dan de onmetelijke woestijnen, die Californië van de oostkust van Amerika scheiden, doorreisd; op hun langen tocht van tien, twaalf soms vijftien maanden was hun levensvoorraad uitgeput geraakt en hadden honger en wanhoop hen op hun schreden vergezeld; de ossen en paarden, die hun reisgoed voortsleepten, waren van vermoeienis en honger bezweken en zij zelf kwamen uitgeput en stervende op die oevers aan, waar zij door een noodlottige luchtspiegeling heen gelokt waren! Gelukkig nog als niemand hunner onder den een of anderen boom der vlakten, zijn arme vrouw en zijn rustigen arbeid diep betreurende, verlaten den geest gaf! Dan weer zag men stilzwijgend en wanhopig gouddelvers vertrekken, die in Europa of Amerika een vreedzaam bestaan voor een bedriegelijke hoop hadden laten varen en na zwaren arbeid en onbeschrijfelijke vermoeienissen van het noodlottig voorwerp van hun vergeefsche zoeken afzagen om treurig, vol hartzeer, en naar ziel en lichaam geknakt naar den geboorte-grond weer te keeren. Zij verkochten voor een spotprijs de mijn, die zij gegraven hadden, en vaak vond, o zonderlinge speling van het lot, de gelukkige kooper bij den eersten houweelslag de zoo lang gezochte goudader. Dikwijls ook streken ziekten op het legerkamp der delvers neer, de cholera, de *vomito-negro*, maakte talrijke slachtoffers, die dikwijls in de snel toenemende folteringen van hun

doodstrijd zelfs den tijd niet hadden, hun goed aan hun veraf wonende familie te vermaken. Zij stierven daar verlaten, onbekend en onbeweend, zonder dat een vriend hun kille hand drukte, zelfs zonder dat men hun naam op hun grafheuvel kon vermelden.

Op zekeren avond bracht Octave in zijn hut de gouddeeltjes, die hij verzameld had, in orde, toen hij door een kinderstem werd geroepen. Hij opende de deur der hut; een jongentje, dat er zeer verschrikt uitzag, zeide tot hem :

« Mijnheer, uw buurman heeft het *vomito*, hij zal sterven... Hij ligt geheel alleen !... »

Octave sprong achteruit, doch gaf geen antwoord. Hij was moedig van aard, dat had hij bewezen : men had hem een kind uit de Loire zien redden, zijn leven in de waagschaal zien stellen om een brandend huis te blusschen, zijn zorgen aan de werklieden van de smederijen van Cosne zien wijden, toen een besmettelijke ziekte hen zoo vreeselijk dunde, kortom gelijk alle mannen van moed het leven zien minachten... Hoe komt het toch, dat hij thans aarzelt en terugdeinst?... Ach ! doordat het goud, dat weinige goud, dat hij verdiend heeft, een noodlottige gevoelloosheid bij hem heeft teweeggebracht; doordat hij het leven liefheeft, sedert het zich met stoffelijk genot omgeven aan zijn oog voordoet; doordat baatzuchtige begeerlijkheid de levende bronnen van zelfopoffering en liefdadigheid in zijn hart heeft opgedroogd !

Er ontstond derhalve in Octave's hart een strijd tusschen de goede en de kwade natuur, en in de stilte van den nacht hoorde men nu en dan een dof gezucht... het gesteen van den zieltogende... Die zwakke en klagende stem, waaruit verlatenheid, ballingschap en ziekte schenen te spreken, trof eindelijk het hart van Octave, dat meer verkoeld dan verhard was.

« O God ! wat doe ik hier ? sprak hij bij zich zelve ; 't is schandelijk, laat ons gaan zien ! »

En hij snelde zijn hut uit en liep naar die van den zieke : de deur stond half open... Een lampje verspreidde een flauw licht. Achter in het vertrek lag de arme gouddever op een ellendig bed, en zijn vertrokken gelaat verkondigde zijn aanstaanden dood ; maar hij was niet alleen. Er zat een man bij hem, die zijn zwak hoofd ondersteunde, zijn ijskoude handen trachtte te verwarmen en zijn kouden adem binnenbaalde zonder er de onreine dampen van te vreezen ; die man was een priester. Octave bleef op den drempel staan, vol eerbied voor de majesteit van den godsdienst en den dood... Men hoorde niets meer dan de stem des priesters, die de ziel uitnoodigde het lichaam te verlaten, en eenige flauwe zuchten, als laatste teekenen van leven. Eindelijk verstijfde het lichaam van den stervende, hij wierp een laatste blik in de ruimte... terwijl de priester bad : « Vertrek ! christene ziel ! » en alles was afgelopen.

De priester had Octave gehoord, keerde zich om,

BIJ DE TAFEL ZAT EEN JONGE VROUW MET EEN OPEN EN
ZACHTZINNIG UITZICHT. (Blz. 41.)
DE GOUDZOEKERS.

groette hem en sprak: « Verwijder u, mijnheer, trotseer niet zonder noodzakelijkheid deze gevaarlijke lucht. Ik zorg voor alles. »

Octave durfde zijn laat ontwaakte opofferingsgezindheid niet opdringen; hij ging beschaamd en bedroefd heen. Hij gevoelde iets, dat op wroeging geleek.

Den volgenden dag zag hij, vóór zijn hut gezeten, den priester voorbijgaan. Deze sprak hem in zuiver Fransch eenige minzame woorden toe. Door zijn vriendelijke zachtaardigheid aangemoedigd, durfde Octave eenige vragen tot hem richten:

« Ik ben Franschman, zei de zendeling, en heet De ***, »

Zijn naam was die eener eerste Fransche familie. Reeds op de schoolbanken had Octave uit de geschiedenis des vaderlands dien naam, die meer dan één schoone bladzijde vulde, vernomen. Hij herinnerde zich ook bij zijn geboorteplaats een aan die oude familie toebehoorend prachtig landgoed te hebben zien liggen, dat hij vaak had bewonderd. En toch had de bezitter het verlaten om de arme Indianen of uitgeweken landgenooten te gaan helpen en troosten.

De gedachte hieraan ontlokte Octave de vraag:

« Gij hebt alles vaarwel gezegd, pater ?

— Het was niet veel.

— En uw vaderland dan ?

— Alles op aarde behoort den Heer toe.

— Uw familie ?

Hier sloeg de priester zijn oogen neer en gaf geen antwoord, want dat woord drong meer dan eenig ander tot diep in zijn hart.

« Uw fortuin ? » vervolgde Octave.

— O ! mijnheer, welk een gemakkelijk offer ! Welke waarde hebben de goederen, die ons geen enkel gelukkig uur kunnen waarborgen ?

— Maar de wereldsche vermaken ?

— Ik heb ze in al hun nietigheid gekend.

— Waarin bestaat dan naar uw oordeel het geluk ?

— In God te beminnen en hem alleen te dienen.

Gij zoekt schatten, mijnheer ; ik twijfel niet, of gij zult er een goed gebruik van maken ; maar geloof mij, het is oneindig veel zoeter zich, om God te bezitten, van alles te ontdoen.

— Ik ben geheel mijn leven arm geweest, en wensch nu ook mijn aandeel te hebben in de goederen, die gij versmaad hebt.

De priester schudde het hoofd en antwoordde :

« En geheel uw leven zult gij zeggen : *Ik heb dorst* !... nooit, nooit zal de zucht, die u verteert, voldaan zijn... toch wensch ik u een goeden uitslag, waarde landgenoot... dat God uw arbeid zegene ! »

« Zou hij waarlijk gelukkig zijn, ver van alles wat in mijn oog gelukkig maakt ? Gelukkig, omdat hij God bezit... niettegenstaande hij alles vaarwel heeft gezegd ?... welk een raadsel ! »

En hij begaf zich weer naar zijn werk, steeds aan den man denkende, die in vrijwillige boeien, in arbeid en ontberingen, zijn geluk zoekt.

HOOFDSTUK VI.

De Indiaan Pablo.

Octave had nog geen goede uitkomsten verkregen, maar hij verloor daarom den moed niet. Niets kon zijn ijver doen verflauwen.

Op zekeren dag, dat hij onder een ontzettende onweersbui vóór zijn hut tegen een boom geleund stond, bleef een oude Indiaan, die daar voorbij ging, vóór hem staan, en zei in het Spaansch :

« Het onweer zal lang duren, Senor... zoudt gij ook in mijn huis, dat hier dicht bij staat, het einde willen afwachten ? »

Ofschoon over die uitnoodiging verrast, begaf zich Octave oogenblikkelijk met hem derwaarts. Zij bereikten weldra een enge vallei, waar het water eener beek tot een stroom was aangegroeid. Daar stond te midden der vallei, in een schoone met bloemen, groenten en vruchten prijken den tuin, de hut van den Indiaan.

« Dit is mijn woning, zei deze laatste, wees hier welkom, senor ! »

Dit zeggende opende hij de deur. Het was een armoedige woning; het huisraad bestond uit een kast en eenige stoelen van ongeschaafd hout, wat aardewerk, een kruisbeeld en een beeld der heilige Maagd; maar toen Octave zijn doornatte kleederen bij den haard gedroogd had en zag hoe stil en veilig

alles was, vervulde een onuitsprekelijk gevoel van vrede zijn gemoed. De goede oude vrouw maakte een eenvoudig doch overvloedig maal gereed, waarbij allen vol hartelijkheid gingen aanzitten. Toen het avondmaal geëindigd was, schaarde men zich rondom een flikkerend vuur, en de Indiaan, die Pablo heette, zeide tot Octave :

« Komt gij uit Mexico, señor ? »

— Neen, ik ben Franschman.

— Franschman ! en tevens goudzoeker ! Komt gij zoover om eenige korrels van dat metaal te verzamelen !

— Dat metaal vermag in Europa alles ; men kan er alles voor koopen.

Pablo schudde het hoofd.

« Maar gij, waarde gastheer, hernam Octave vol vuur, gij schijnt een wijs man te zijn : hebt gij nooit getracht u de schatten, die hier voor de hand liggen, ten nutte te maken ?

— Nooit.

— Dan kendet gij er zeker het bestaan niet van ?

— Ik wist het van mijn voorouders ; geen Indiaan of hij weet, dat die bergen onmetelijke rijkdommen in hun schoot verbergen.

— En gij versmaaddet het, die schatten te verzamelen ?

— Waartoe zouden zij mij gediend hebben ? mijn huis is veilig tegen tijgers en stormen ; mijn tuin levert ons al het noodige op ; de wol onzer lama's geeft ons kleeren, wij ruilen ze somtijds tegen

katoenen stoffen; het ontbreekt ons aan niets... Wat zouden de rijkdommen mij meer kunnen geven?... Betere maaltijden, ja, maar geen beteren eetlust... een schoon bed, maar geen rustigeren slaap... schoone kleederen, maar geen rustiger gemoed. Neen, neen, *senor*, het goud doet het hart geen goed, en als gij er genoeg van bijeengegaard hebt, moet gij niettemin sterven... »

Octave wist niet, wat hij den armen maar tevre- den man op die bondige redeneering zou antwoor- den. Met verbazing zag hij, dat de priester en de arme Indiaan dezelfde denkwijze deelden, en het goud beschouwden als ongeschikt om geluk aan te brengen.

HOOFDSTUK VII.

Wisselvalligheden van het Geluk.

's Anderendaags, toen het onweder bedaard was, nam Octave van zijn gastheer afscheid en zou zich weer naar zijn werk begeven; doch de oude Pablo, hem bij het delven van dienst willende zijn, volgde hem om een onderzoek over de door Octave uitge- graven mijn in te stellen. De uitslag van het onder- zoek was niet gunstig.

« *Senor*, zeide hij, ik ben de zoon van een *gam-*

busino of goudzoeker, en kan u de verzekering geven, dat deze mijn u niet voor uw moeite zal beloonen. Binnen kort is de regentijd daar... dan kunt gij niet meer voortwerken... Geloof mij, zoek een andere ader of verleg den loop van een der duizenden beken, die van den berg afvloeien, en tracht in haar bedding stofgoud te vinden; maar zet vooral hier uw nutteloozen arbeid niet voort... er zit geen goud in den bodem of in de aders dezer rotsen.»

Octave hoorde vol droefheid dat vonnis aan. Hij had zich dus vier maanden lang vruchteloos afgesloofd en gevoelde thans in zijn binnenste de aandoening en woede van den speler, die, na een hoogen inzet verloren te hebben, zich gereed maakt met een laatste kans zijn leven en toekomst te wagen en niet weet, of die kans hem armoede of weelde, blijdschap of wanhoop zal opleveren. Na eenige oogenblikken van pijnlijke overweging zeide hij met geveinsde koelbloedigheid: «Komaan, laat ons elders zoeken!»

Pablo wenschte hem een beteren uitslag toe, en verliet hem om naar zijn stille hut weer te keeren. Octave dwaalde den ganschen dag van den eenen troep delvers naar den anderen, overal hun werk beziende en te vergeefs nagaande, welke kans er voor hem bestond. Tegen den avond ontmoette hij een goudzoeker, dien hij eenigszins kende. Het was, alsof alle overwegingen van Octave zich op het gelaat van dien armen man afspiegelden; hij trad eensklaps naar hem toe en zei in slecht Fransch:

« Wel, waarde heer, zijt gij in uwe onderneming gelukkig? »

Octave haalde zijn schouders op en antwoordde slechts: « en gij? »

— Ik! zei de gouddever, een lossen toon aannemende, als het masker, waarachter zijn droefheid zich wilde verbergen, o! ik geloof niet.... ik zie van het bedrijf af.

— Hebt gij dan veel gevonden?....

— Niets, mijnheer, niets; na vier maanden arbeidens en na ongelooflijke vermoeienissen te hebben doorstaan, ben ik armer dan den eersten dag. Mijn zwoegen heeft mij tot niets gebaat.

— Ook mij niet, zei Octave bedroefd.

Mijn besluit is genomen, hervatte de Amerikaan, of liever het zou genomen zijn, als...

— Als...?

— Als ik het geld voor de terugreis bezat;... ik weet wel, dat ik mijn huisje, handel en nering in andere handen zou vinden; maar ik zou moed houden en van mijn dagelijkschen arbeid leven.... Men zal den Californiër, den goudzoeker, den eierzuchtige uitlachen.... dat zal de straf voor mijn onvoorzichtigheid wezen.... »

Dit zeggende, trachtte de Amerikaan de bittere tranen van teleurstelling en berouw, die over zijn wangen vloeiden, tegen te houden. Octave was aangedaan en hem de hand reikende, zeide hij:

« Mijnheer Johnson, verkoop mij uw *placer*.... die kans waag ik nog, en is zij mij niet gunstig, dan keer ik ook naar mijn vaderland terug.

— Meent gij het, wilt gij mijn *placer* koopen?

— Op mijn woord. »

De koop was weldra gesloten. Toen zei de Amerikaan : « Nog heden nacht vertrek ik met een karavaan, die zich naar de Vereenigde Staten begeeft. Ik wensch u het beste.... moget gij niet teleurgesteld worden gelijk ik ! »

Octave had een onrustigen nacht; soms had hij berouw over zijn koop, soms ook trachtte hij zich die fabelachtige vondsten, waarmede een langdurige volharding beloond werd, vóór den geest te brengen. Bij het krieken van den dag begaf hij zich reeds naar de door Johnson begonnen mijn; hij onderzocht ze, maar zij zag er nog armer uit dan die, welke hij daags te voren verlaten had; hij wilde de rots nog dieper uitgraven en zette zich met een soort van woede aan het werk. Het zweet vloeiدهem langs zijn leden, zijn armen waren vermoeid, toen hij een zeer groot stuk kwarts bereikte, dat hij verplaatsen moest. Met moeite lichtte hij het op; maar hij werd door een hevige hartklopping aangegrepen: onder die rots lagen korrels en stukken goud in groote menigte op elkander gestapeld.... het oog van den ervaren mijnwerker zag het terstond.... daar lag het zoo lang gedroomde geluk vóór de oogen en onder het bereik van Octave.... zonderlinge speling van het lot!.... met één uur te werken had hij den schat gevonden, waaraan de arme Amerikaan al zijn tijd, arbeid en verwachtingen verspild had, en hij verliet rijk en blijde de

placer, die Johnson den vorigen dag arm en wanhopig had laten liggen.

Octave verzamelde het goud, dat een grooten schat uitmaakte. Dagen achter elkander was hij met dat werk bezig, en toen hij eindelijk naar zijn meening het toppunt van geluk bereikt had, begaf hij zich op weg naar San-Francisco, waar hij weldra naar Frankrijk onder zeil zou gaan. Voordat hij vertrok, zond hij een geschenk aan den pater, die het voor zijn zieken aannam; ook een aan Pablo, doch deze weigerde het, daar hij er geen behoefte aan had.

Hij wilde ook met nauwgezetheid van geweten den armen Johnson eenig geld zenden; maar hij vernam, dat hij bij het dooortrekken der woestijnen, die Californië van de Vereenigde Staten scheiden, was omgekomen.

HOOFDSTUK VIII.

De Terugkomst.

Bij zijn aankomst te San-Francisco vond Octave bij den Franschen consul een brief van zijn broeder, den eersten, dien hij in achttien maanden tijds van hem ontving. Ferdinand schreef onder anderen:

« Er hebben in ons klein huishouden groote ver-

anderingen plaats gehad. Waarom mocht gij daar geen getuige van zijn, Octave! ja getuige is het woord, want het gold een huwelijk. Het zal u verwonderen, als gij verneemt, dat uw broeder gehuwd is. Na uw vertrek was alles in huis even treurig; het was, alsof onze vroolijkheid met u verdwenen was; onze goede moeder ging met den dag in krachten en opgeruimdheid achteruit; ik wist haar niet anders op te beuren dan door haar een dochter te schenken, die het lang vervlogen geluk weer aan den huiselijken haard zou doen aanzitten. Ik vond in Eugénie P. de brave en eenvoudige vrouw, die ik zocht. Moeder zou geen andere dochter verlangd hebben.

» De denkbeelden, die gij u omtrent het geluk gevormd hebt, zijn wellicht oorzaak, dat gij mijn huwelijk als een onvoorzichtigheid beschouwt, want ons bestaan hangt van mijn arbeid af. Maar gij kent mijn denkwijze. Ik vertrouw op de Voorzienigheid, en ga niet op rijkdommen zitten wachten, en nog min er eene hoofdvoorwaarde tot levensgenot van maken. En te midden van mijn geluk zal ik nog een reiner geluk genieten, het geluk, dat het geloof en de Voorzienigheid den christen aanbrengt.

« Maar genoeg met al die zedelessen; moget gij weldra van onze tevredenheid getuige zijn en door uw tegenwoordigheid het geluk van uw broeder en besten vriend komen verhoogen!

« Ferdinand BERTHAUD. »

« Een weinig geld zal hun geen kwaad doen! dacht Octave; dat geluk moet verguld worden. »

Intusschen deed die brief hem vurig naar zijn vaderland en familie verlangen. Hij vertrok vol blijdschap, steeds aan het nieuwe leven denkende, dat hij in Frankrijk zou gaan leiden. Nu de zoo lang gewenschte rijkdommen in zijn bezit waren, dacht hij in de eerste plaats aan Parijs en al zijn vermaken, daarna aan zijn lustslot in de provincie; eer en aanzien, die in den regel den rijkdom vergezellen, zouden van zelf wel komen. Die gedachten hielden hem bijna uitsluitend op zijn lange doch gelukkige terugreis bezig. Zijn hart klopte van blijdschap, toen zijn oog eindelijk in de golf van Gascogne de Fransche visschersschuiten ontwaarde, toen de van Bordeaux komende loods aan boord kwam, en vooral toen hij aan den gezichteinder een grijsachtig witte streep ontdekte... daar naderde men het land! daar lag zijn dierbaar Frankrijk!

Te Bordeaux aan wal gestapt, sloeg de jongeling terstond den weg naar het Orleaneesche in. Zijn blijdschap werd grooter naarmate hij zijn geboortegrond naderde; alles wat hij ontmoette, was hem aangenaam, tot zelfs de Fransche namen op de uithangborden.

Tegen den avond kreeg hij Cosne in het gezicht; hij werd een innig gevoel van vreugde in zijn binnenste gewaar, toen hij bij den mist van een herfstdag het stadje in de vallei der Loire zag liggen. Octave liet het rijtuig stil houden, en zijn

zwaar en kostbaar kistje onder den arm nemende, ging hij te voet naar het huis zijner moeder. Het was bijna stikdonker, toen hij het bereikte. De deur was slechts op de klink; hij deed ze zachtjes open, en doorliep den welbekenden gang, aan welks einde hij stilhield en met kloppend hart in de eetkamer zijn moeder aan den haard zag zitten. Op haar knieën lag een kind van eenige weken, dat zij met liefkozingen overlaadde. Bij de tafel zat een jonge vrouw met een open en zachtzinnig uitzicht. Naast haar zat Ferdinand vol aandacht te schrijven. De teekening der heilige Theresia, door Octave begonnen, en door Ferdinand voltooid, hing tegen den muur. Overigens was er niets veranderd, en, zonder zijn zwaar koffertje, zou Octave zijn reis weer hebben kunnen vergeten. Hij maakte eenig geraas. Vrouw Berthaud keek naar de deur; haar hart verraadde, wat haar oogen nauwelijks zien konden, en Octave sloot zijn moeder in zijn armen. Ferdinand en Eugenie waren opgestaan; de reiziger werd met liefkoozingen overladen.

« Ziehier mijn vrouw, en daar mijn kleine Octavie, mijn dochttertje! riep Ferdinand met trots, wij hebben het uw naam gegeven...

— Ja, het heet naar den oom uit Amerika, zei vrouw Berthaud met zachtmoedigheid.

— Wel zeker, goede moeder, antwoordde Octave, Amerika heeft mij niet bedrogen. »

Maar niemand sloeg acht op die woorden; men dacht slechts aan het geluk een zoo aerbaren

broeder weer te zien. Eindelijk kon Octave na het avondmaal het woord nemen en sprak : « Mijn reis is niet vruchteloos geweest, ik keer rijk terug.

— Des te beter, lieve broeder, antwoordde Ferdinand bedaard.

— Des te beter voor ons allen, hoop ik ! gij moet nu uw kantoor en uw boeken vaarwel zeggen; wij gaan 's winters samen te Parijs en in den zomer buiten wonen : bevalt u dit plan ? wat zegt gij ervan, Eugenie ? »

Eugenie durfde niet antwoorden ; zij sloeg angstig haar oogen op haar man om zijn gevoelens te vernemen. Ferdinand zeide zachtjes :

« Dank u, Octave, hier spreekt uw goed hart ten duidelijkste.

— Dat is dus afgesproken... gij neemt uw ontslag; binnen tien dagen wonen wij te Parijs en smaken alle genoemens, die de winter daar oplevert.

— Dat zeg ik nog niet.

— Zoo ! en waarom niet ?

— Ik breng hulde aan uw genegenheid en edelmoedigheid, maar neem uw aanbod niet aan; ik geef de voorkeur aan onze onafhankelijke armoede, en meen daarbij de tolk van de wenschen mijner vrouw te zijn.

— O ! zeker ! riep Eugenie, wij zijn zoo gelukkig ! waarom zouden wij veranderen ?

— Om gelukkiger te worden, zuster.

— Onmogelijk. Ik ben in dit lieve huisje, niet ver van mijn vader, met mijn moeder, mijn kind en mijn

man zoo tevreden, dat ik tegen elke verandering opzie.

— Maar Ferdinand moet van vroeg tot laat werken.

— God beware mij, dat ik een enkelen dag zonder werken zou doorbrengen! riep Ferdinand uit.

— Gij moet vele dingen missen.

— Waren de rijken, die gij gekend hebt, gelukkiger, omdat zij die dingen bezaten? » vroeg Ferdinand.

Octave haalde zijn schouders op.

« En de vermaken dan? hervatte hij ten slotte.

— Wij hebben er hier zooveel! riep Eugenie in haar eenvoud uit; onze bloemen, onze boeken, onze wandelingen, en vooral ons lief, lief kindje! »

Het gesprek werd geruimen tijd in dien geest voortgezet. Eindelijk wendde zich Octave teleurgesteld en min of meer ontevreden tot zijn moeder, die alles in stilte had aanhoord, en vroeg haar:

— En gij, moeder, versmaadt gij ook mijn geld?

— Als het u braaf en gelukkig maakt, kindlief, zal ik den Hemel danken. Maar uw vader en ik hebben ook zonder dat gelukkig geleefd...

— Ik verlang vurig u te bewijzen, lieve moeder, dat men ook *met geld* gelukkig kan zijn, en ik hoop, dat gij mij naar Parijs zult vergezellen om mijn huishouden te besturen, totdat ik een tweede Eugenie gevonden heb.

Bij dit voorstel verbleekte vrouw Berthaud. Hoe gaarne zij ook haar overige levensdagen in haar

dierbaar huisje had doorgebracht, begreep zij toch, dat zij Octave's voorstellen niet allen kon verwerpen, zonder gevaar te loopen hem te ontstemmen; zij stak hem de hand toe, zeggende:

« Aangenomen, mijn vriend, ik stel mijn toekomst in uw handen. »

Octave scheen tevreden. Hij wijdde voorts den ganschen avond aan allerlei feestplannen, en de toren van Cosne sloeg middernacht, toen die vier personen in geheel uiteenlopende gemoedsstemming van elkander scheidden.

HOOFDSTUK IX.

Parijs.

Drie weken later hadden vrouw Berthaud en haar zoon hun intrek genomen in een prachtige woning in de straat Saint-Honoré, waarin alles weelde ademde. Octave was opgetogen van blijdschap, toen hij zijn moeder in de voor haar bestemde kamer bracht en haar de smaakvolle meubels aanwees. Vrouw Berthaud bedankte hem, en hij waande haar, evenals zich zelve, op het toppunt van geluk.

De *goudzoeker* werd te Parijs weldra de held van den dag, en het ontbrak hem niet aan vleiers en zoogenaamde vrienden. Hij vond ook Henri Clusaye

DE ARME OCTAVE REIKTE HUN ZIJN VERMAGERDE
HAND. (Blz. 53.)

DE GOUDZOEKERS.

4.

terug, die een tamelijk welgesteld man bleek te zijn. Octave gaf zich naar hartelust aan de vermaken over, en zijn leven was een aaneenschakeling van feesten. Dikwijls herhaalde hij: *Eindelijk leef ik!* Toch was hij vaak aan een ongeneeslijk hartzeer ten prooi, als hij aan de dagen zijner jeugd, aan zijn wandelingen, bloemen, boeken en stille bezigheden terugdacht. De droomen van toen waren werkelijkheid geworden, en in het volle genot dier werkelijkheid betreurde hij die droomen en het geluk, dat hij smaakte bij de gedachte aan datgene wat hij thans bezat. Schouwburgen, danspartijen, feesten en gastmalen boeiden hem weldra niet meer, omdat zij den prikkel der nieuwheid misten, en van alle nuttige en regelmatige bezigheid beroofd, gevoelde hij loodzwaar den druk der verveling.

Veel minder nog was vrouw Berthaud te midden van dat onverwacht geluk op haar gemak. Alles hinderde en bedroefde haar: zij durfde die nette dienstboden, wier onbeschaamde spreektoon haar het stilzwijgen oplegde, niet bevelen; de schoone meubelen vleiden noch haar gemakzucht noch haar ijdelheid, maar waren met haar eenvoudige gewoonten in strijd; met de schoone kleederen, die haar zoon heur schonk en de goede maaltijden, die noch aan haar gezondheid noch aan haar matigheid pasten, ging het niet beter. Die zachtzinnige, goede vrouw was als een vreemdelinge te midden van al die pracht en weelde. De vermaken konden haar niet boeien, en liever besteedde zij haar nieuwen

rijkdom aan liefdadige werken; maar ook daarbij werden haar goede bedoelingen miskend. Men maakte misbruik van haar weldadigheid en zou haar geheel ontmoedigd hebben, als de christelijke liefde in staat was den moed te verniezen en zij niet op geloof en hoop steunde!

Octave trachtte zooveel hij kon, zich tegen het bewustzijn van zijn eigen harteleed en dat, hetwelk hij op zijns moeders aangezicht las, te verzetten. Hij noemde zich gelukkig, en had het zelf willen gelooven; maar in zijn karakter had een zonderlinge omkeer plaats. Zijn bedrogen verwachting wekte bij hem verbittering: de verveling, die hem overal volgde vergalde al zijn gedachten; ontevreden over zich zelf en anderen, zag hij vooral met een onuitsprekelijk misnoegen het geheime zieleleed zijner moeder; op al wat hem omringde, was hij verbolgen: men kon hem niet aanraken zonder hem te kwetsen; zijn beste hoedanigheden schenen ontaard; zelfs het medelijden, die zoete deugd, die hij van zijn moeder erfde, verkeerde in bitterheid en hartvochtigheid; want met den rijkdom had hij niet de edele gevoelens eener edelmoedige liefdadigheid overgeërfd, die aan sommige familiën eigen schijnen; ook had hij niet met het volk geleefd en zijn behoeften leeren kennen, gelijk met vele deftige kooplieden het geval is, die eerst de broeders van den werkman worden, om hem later met vrucht tot steun te kunnen zijn.

Op zekeren dag kwam men Octave roepen. Er

was een jongmensch, die naar hem vroeg. Hij ging heen, doch kwam eenige minuten later met een norsch en ontevreden gelaat weer in de zaal. Hij wandelde eenige oogenblikken stilzwijgend op en neer, en zich eindelijk tot zijn moeder wendende, die hem in het oog had, riep hij uit:

« Begrijpt gij die lieden? Daar hebt gij den zoon van Morel, onzen ouden buurman te Cosne, die, zooals hij zegt, een beroep op mij komt doen, en in zijn armoede mijn steun vragen.... Hij trachtte mij eenige honderden franken afhandig te maken.... ik ken dat.... alsof ik alleen voor hen naar Amerika was geweest.

— Maar, Octave, hij kan erg verlegen zijn!

— Zoo zegt hij, maar wie verzekert ons, dat het waar is?

— De Morels zijn fatsoenlijke lieden. Wat heeft de arme jongen u gezegd?

— Dat hij schrijnwerker was en voor eigen rekening werkt; dat hij door bankroeten en de ziekte zijner vrouw veel geld verloren heeft; dat hij morgen een wissel van vijfhonderd frank moet betalen.... dat hij geen centiem heeft en, als hij niet betaalt, gegijzeld zal worden.

— En wat vroeg hij u?

— Heel eenvoudig de som ter leen, die hij noodig heeft, natuurlijk zwerende, dat hij mij kapitaal en rente terug zal geven.

— En gij hebt geantwoord?

— Met een beleefde weigering.... er zou geen eind

aan komen, als men alle kleine kooplieden, geleerden, liefdadigheidsmannen, loerijen enz. te woord moest staan, en al het goud van Californië zou niet toereikend zijn om hen te helpen!

— Ja, er zijn, Goddank, liefdadige zielen, die bij den rijke om zijn overvloed aankloppen, om in den nood der armen te voorzien. Maar wat zei Morel?

— Hij ging onder menige verontschuldiging heen.

— Ach! Octave!

— Gij berispt mij! heb ik dien man dan onrecht gedaan? Waarom bleef hij geen daglooner gelijk zijn vader? Waarom zich te vestigen? Wat beteekent die zucht om zich te verrijken?...

— Octave.... herhaalde vrouw Berthaud, bleek wordende over dien bitteren uitval haars zoons.

— Och ja, ik werd ongeduldig; want nergens, buiten noch hier, mag ik rust hebben... ik verveel mij; gij schijnt ongelukkig te zijn, en die lieden maken jacht op me als op een wild dier: en dat alles omdat ik rijk ben!

— « Uw rijkdom, mijn zoon, zal u ten minste voor het eerst ergens nuttig toe zijn. Ik zal Morel vijf honderd franken zenden. »

— Op die woorden, met het gezag eener moeder uitgesproken, durfde Octave geen antwoord geven; maar zijn toorn bedaarde en sloeg tot diepe droefheid over.

's Avonds begaf hij zich weer naar zijn moeder en bood haar zijn verontschuldigen aan, die zij met zachtmoedigheid aannam, ofschoon zij inwendig

een hevige ontsteltenis gevoelde. Voor haar kruisbeeld neergeknield, klaagde zij God haar leed, zeggende:

«Mijn arme zoon zal slecht worden, Heer, ontnem hem toch dat geld.»

HOOFDSTUK X.

De Macht van het Goud.

Wij hebben hierboven gezien, dat Octave met zijn ouden vriend Henri Clusaye weer kennis had gemaakt; maar de schatten, die Octave bezat, wekten slechts afgunst bij zijn minder bedeelden vriend, hetgeen deze evenwel onder den schijn der teederste vriendschap trachtte te verbergen. Dit had ten gevolge, dat Henri zijn volste vertrouwen won, en zelfs met het plaatsen van Octave's geld belast werd.

Op zekeren morgen zat Octave met zijn moeder aan de ontbijttafel de dagbladen te lezen. Een bekendmaking daarin trof hem; hij las ze met aandacht en overhandigde zijn moeder het blad, zeggende:

Zie eens, moeder, het kasteel de la R..., aan de oevers der Loire wordt verkocht. Gij kent het, het is schoon en prachtig gelegen.... Ik wenschte het wel te hebben. Dan gaan wij buiten wonen.... Dat Parijs verveelt mij.

— Het beste, wat gij doen kunt, Octave, en ik hoop, dat gij er u wel bij zult bevinden.

— Ik zal Henri schrijven, dat hij voor de noodige gelden zorgt. Het zou mij spijten, als die schoone kans ons ontviel. »

De geheele dag verliep, zonder dat Octave antwoord kreeg.

« 't Is zonderling! zeide hij 's avonds. Henri is misschien ziek, ik heb hem in langen tijd niet gezien. Morgen ga ik naar hem toe. »

's Anderendaags begaf zich Octave vroegtijdig naar Clusaye. Hij dacht onderweg slechts aan *zijn* nieuw lustslot, *zijn* bloemenkas, *zijn* pachthoeve. Eindelijk stond hij vóór Henri's deur; de portier hield hem staande op het oogenblik, dat hij den trap op zou klimmen, zeggende:

— Mijnheer Clusaye is een lange reis gaan maken, hij heeft zijn kamers opgezegd.

— Wat zegt gij! Clusaye op reis! waar is hij heen?

— Ik weet er niets van, mijnheer.

— Sedert wanneer is hij weg?

— Sedert tien dagen, mijnheer.

— En heeft hij niets gezegd, niets achtergelaten voor den heer Berthaud.

— Hoegenaamd niets.

Octave verliet als in een droom het huis. Hij begreep niet, wat er omging en durfde nauwelijks denken aan hetgeen hij vermoedde. Aan een zenuwachtige gejaagdheid ter prooi, zond hij zijn rijtuig weg en liep te voet door de straten, toen hij plotseling iemand ontmoette, die zeer verwonderd uitriep

« Zoo ! Berthaud ! zijt gij daar ! »

Octave keek op en erkende in hem een vroegeren medeleerling van de mijnschool. Deze vroeg hem :
« Wel, weet gij het nieuws reeds ?

— Welk nieuws ?

— Den val van dien ellendeling van een Clusaye ; men spreekt over niets anders ; hij is gevlucht en heeft, naar men zegt, belangrijke waarden medegenomen met achterlating van een aanzienlijk tekort.

— Is hij gevlucht ! stamelde Octave, wiens beenen waggelden.

— Ja zeker ! hij is thans in zee.... Maar wat scheel u toch ?

— Wel, die.... die waarden waren van mij, hij heeft al wat ik bezit, in handen.

— Dan moet ik u oprecht beklagen.

— Gevlucht ! gevlucht ! ik droom zeker ! en dat na een vriendschap van vijftien jaren !

— Gij droomt niet : wij zijn hier juist bij de rechtbank van koophandel ; laat ons even binnengaan en gij zult hooren, wat die eerlijke vriend van vijftien jaren gedaan heeft. »

Octave ging mede en had in weinige minuten de zekerheid, dat hij al zijn geld verloren had. Clusaye, wiens zaken reeds lang in de war waren, had getracht met de fondsen van zijn te goeder trouwen vriend te woekeren ; het beurspel liep tegen ; door zijn schuldeischers vervolgd en in het net van schurkerijen, dat hij voor zich zelven gespannen had, verward, drukte hij er het zegel op door

Frankrijk te verlaten en mede te nemen al wat Octave hem in handen gegeven had. Men wist, dat hij met een schip, hetwelk voor het eiland Mauritius zeilklaar lag, vertrokken was.

Toen Octave al dat noodlottig nieuws vernam, stond hij als aan den grond genageld; hij herhaalde onophoudelijk:

« Een oude vriend! een vriend uit mijn kindertijd! ziedaar dan de macht van het goud! »

Reeds gaf het ongeluk nieuwe wilskracht aan zijn gemoed, en hij was gevoeliger voor de trouwelooisheid zijns vriends dan voor het verlies van zijn have en goed.

Thuis gekomen zijnde, kon hij zijn moeder het gebeurde niet vertellen; koorts en vermoeidheid kwelden hem en waren het begin eener zware en langdurige ziekte. In zijn ijlhoofdigheid sprak Octave nu eens over het kasteel, waarin hij gelukkig hoopte te leven, dan weer over Cosne en zijn stille woning; somtijds richtte hij verwijten tot Clusaye, dien hij om zijn bed meende te zien sluipen. Eindelijk overwon zijn sterk en gezond gestel de ziekte. Toen hij goed bij het hoofd was, kon hij vragen naar hetgeen rondom hem omging; hij zag zijn moeder, Ferdinand en Eugenie aan zijn bed staan. De arme Octave reikte hun zijn vermaerde hand, zeggende:

« Zijt gij het, goede, Engelen? Wat heb ik geleden! wat ben ik ongelukkig geweest! ik heb slechts met boozen omgegaan en zou slecht geworden zijn gelijk zij.

DE GOUDZOEKERS.

— God heeft alles ten beste geschikt! zei Ferdinand lachende.

— Ja, ik weet het, ik ben arm, en dat spijt mij niet. Mij dunkt, dat ik al werkende gelukkiger zal zijn.

— Dan kan ik u ook, zonder u leed te doen, meedeelen, dat het schip van Clusaye met man en muis vergaan is, en er ons geen hoop overblijft...

— Rampzalige Henri, het geld heeft hem verleid, en ik, ik ben van mijn koorts en eerezucht genezen.»

Hij was het inderdaad, en toen hij volkomen hersteld was, ging hij vol moed zijn plaats in de fabrieken van Cosne weer innemen. Zijn schranderheid verschaft hem een fatsoenlijk bestaan; maar hij vreest evenzeer het geld als hij het vroeger liefhad; hij houdt weer van de eenvoudigheid, die hij een tijdlang versmaadde; hij smaakt het geluk van te werken en matig te zijn; door weer gelukkig te worden, werd hij weer braaf, en dikwijls zegt hij, als hij met zijn moeder aan den haard en zijn petekind op zijn knieën zit:

« Ik haat en veracht het goud, want ik ken zijn macht ten kwade en zijn onvermogen om ons gelukkig te maken. »

EINDE.

INHOUD.

	BLADZ.
HOOFDSTUK I. Plannen voor de Toekomst	5
» II. De Brief	9
» III. Het Vertrek.	15
» IV. Californië.	18
» V. De Zendeling	25
» VI. De Indiaan Pablo.	32
» VII. Wisselvalligheden van het Geluk	34
» VIII. De Terugkomst	38
» IX. Parijs	44
» X. De Macht van het Goud	50

